

DAGENS FRÅGOR

Tunisien och Algeriet

I Tunisien har de senaste månaderna kunnat skönjas vad som skulle komma att hända i Algeriet, därest den algeriska nationaliströrelsen kunde nå sitt hittills proklamerade mål — den fulla självständigheten. De i Tunisien bosatta fransmännens gårdar har blivit föremål för en exproprieringsaktion, som hittills drabbat en mängd små och medelstora jordbruk. Den olycklige ägaren har fått 24 timmar på sig att frånträda gården — utan någon som helst ersättning — och tvingats att omedelbart lämna landet. Allt han får taga med sig är en kappsäck. Att de arabiska nationalisterna i Tunisien därmed föröder sitt lands ekonomi och i den västra världens ögon förstör sin moraliska position torde bekymra dem föga. De tvingar Bourgiba till denna desperata politik — tydligen för att försöka motsvara de omätliga förhoppningar, som deras egen fanatiska propaganda väckt till liv. Att de nya arabiska ägarna till de exproprierade egendomarna har små eller inga förutsättningar att sköta jorden rätt spelar ingen roll.

Fortsätter Tunis denna politik ter sig Tunisien framtid lika mörk som Bourgibas position i längden ohållbar. Både landet och mannen står och faller med möjligheterna att tillsammans med Frankrike exploatera Tunisien resurser och ge det en andel i de kommande oljeintäkterna från Sahara. En permanent nationell misär kan endast undvikas genom någon form av uppgörelse mellan Tunis och Paris.

Det är lätt att förstå att fransmännen inte vill se samma sak hända i Algeriet. London och Washington tycks hittills ha varit benägna att se på de i Algeriet bosatta fransmännens öde med en god portion indifferens. Med den utomordentliga politiska och ekonomiska betydelse en framgångsrik exploatering av de stora oljeresurserna i Sahara skulle ha för hela västerlandet är det förklarligt att U.S.A. och särskilt England först och främst vill se denna exploatering tryggad, även till priset av stora franska eftergifter gentemot araberna. Den franska minoritetens framtid ter sig vid detta betraktelsesätt högst sekundär. Att fransmännen — både i Algeriet och hemlandet — ser på problemet med andra ögon är dock självklart. För Frankrike och dess ledning är det en hederssak gentemot de landsmän, som genom ihärdigt arbete lyckats bygga upp ett högtstående näringsliv, att skydda deras mänskliga och moraliska rättigheter. Fransmännen i Algeriet har utvecklat landets resurser — icke araberna. Man kan rentav säga att den algeriska »nationen» har skapats genom fransk hälsovård.

I svensk radikal press ser man alltför ofta uttryck för en doktrinär anti-kolonialism i vars namn den franska politiken i Algeriet misstänkliggöres och förhånas. Ändock visar de Gaulles försonings- och reformpolitik — och särskilt hans senaste åtgärder — fram mot den enda lösning, som kan godtagas ur förnuftets och humanitetens synpunkt: ett samarbete i Algeriet mellan araber och fransmän inom ra-

men för det nya franska samväldet, vars grundval redan lagts. Denna ram öppnar möjligheter för kompromisser, för ett politiskt modus vivendi under vilket det ekonomiska och tekniska uppbyggnadsarbetet kan fortsätta.

En allt starkare falang bland araberna i Algeriet är medveten om detta och stöder kraftigt de Gaulles varssamma och realistiska politik. Det skulle sannerligen inte skada om representanter för denna falang direkt vände sig till opinionen i västerlandet — inte minst till den skandinaviska. Hittills har allmänheten i de nordiska länderna alltför mycket påverkats av högröstad och förljugen propaganda — ofta kommunistunderstödd — härörande från emissarier från den arabiska nationaliströrelsen.

Nyasaland

De drastiska åtgärderna i det brittiska protektoratet Nyasaland i mars 1959, införandet av undantagstillstånd och omhändertagandet av nationalisternas ledare dr Hastings Banda och ett par hundra andra ledande personer inom de inföddas politiska organisation, det s.k. kongresspartiet, utsattes från början för utomordentligt häftig kritik framförallt från den socialistiska oppositionen i Storbritannien. Även utländska bedömare oroades i hög grad av vad som uppfattades som ett brutalt avsteg från den besinning och humanitet som med rätta ansetts utmärka den brittiska kolonialpolitiken. Upprörande rykten om myndigheternas summariska hårdhet cirkulerade. Därtill kom, att en del omständigheter i samband med motiveringen för ingripandet tedde sig egendomliga. Kritiken blev så häftig, att den brittiska regeringen såg sig nödsakad att tillsätta en utomordentlig kommission under ledning av den kände domaren

Sir Patrick Devlin för att undersöka förhållandena.

Kommissionens yttrande, den s.k. Devlinrapporten, har tilldragit sig en oerhörd uppmärksamhet. På många håll har saken framställts så som om rapporten skulle ha inneburit ett ohjälpligt komprometterande avslöjande av den koloniala regeringen. Att Hennes Majestäts Opposition till det yttersta försökt utnyttja dokumentet som ammunition mot regeringen, särdeles mot koloniministern Lennox-Boyd, är helt naturligt. Mera egendomligt kan synas vara, att bl. a. den svenska pressen, som inte har denna anledning att söka sak, tämligen genomgående synes ha anslutit sig till labourtolkningen av rapporten.

Utän tvivel är denna i ett allvarligt avseende belastande för Nyasalands regering. Utän omsvep konstaterar undersökningskommissionen, att åtgärderna i mars präglats av större våld än nöden krävde — vilket helt enkelt vill säga olagligt våld. Upprörande fall av övergrepp och misshandel förekom utan varje tvivel vid den s.k. Operation Sunrise. Sir Patrick anknäper här till den bitande kommentaren, att även om de svarta invånarna i Nyasaland inte vet mycket om konstitutionell rätt, så har de i varje fall haft en vida spridd föreställning om att drottningen inte tillåter att hennes undersåtar godtyckligt misshandlas av polisen; en uppfattning som mycket allvarligt skakats av incidenterna i mars.

Däremot ger rapporten en helt annan belysning av de principiellt viktigaste problemen, om vilka från början ett oroande dunkel rådde. Som bekant antydde, att ingripandena i Nyasaland, skulle ha varit mer eller mindre direkt föranstaltade av Sir Roy Welensky, premiärminister i Centralafrikanska federationen, i vilken Nyasaland ingår tillsammans med Nord- och Syd-Rhodesia. Om så varit fallet,

skulle åtgärderna ha kunnat tolkas som illavarslande förebud till det förtryck av de färgade i Nyasaland, som dr Banda och hans meningsfränder anser hota från de härskande vita i Rhodesia — det viktigaste motivet för motståndet mot Nyasalands fullständiga inlemmande i Federationen. Undersökningen visar, att denna sinistra tolkning av händelserna saknar grund. De avgörande besluten har fattats av Nyasalands guvernör Sir Robert Armitage utan påtryckningar från utomstående. Att militära förstärkningar tillkallades från Rhodesia berodde på otillräckligheten av de maktmedel som stod till förfogande i Nyasaland.

Det som tilldragit sig den största uppmärksamheten är emellertid behandlingen av den s. k. mordkomplotten. Som bekant hade Nyasalands regering gjort gällande, att kongresspartiet vid ett hemligt möte i djungeln ingått en sammansvärjning för att mörda de vita i protektoratet. Kommissionen förklarar, att den inte funnit några bevis för att en sådan konspiration existerat — »det har inte varit tal om mord eller massaker i kallt blod». I flera fall har detta resultat framställts så som om Nyasalands regering i det närmaste själv fabricerat ryktena om en konspiration för att få en förevändning att slå till mot dr Bandas parti. Verkligheten är en annan. Undersökningskommissionen förklarar sig ha blivit övertygad om följande: Den 25 januari i år höll kongresspartiet verkligen ett hemligt möte i det fria, omgivet av utomordentlig sekretess. Man kom härvid överens om att gå fram med en våldsammare taktik än förut, ohörsamhet mot landets lagar skulle inledas, och försök att genomdriva dessa skulle mötas med våld. Dessutom förekom »tal om att pryglas och döda européer».

Det är alltså ofrånkomligt, att det funnits visst fog för påståendena om

en komplott, låt vara att regeringens framställning varit betydligt överdriven. Det är emellertid av vikt, att lägga märke till, att ryktena om komplotten — som i god tro accepterades av samtliga regeringsmedlemmar — inte var avgörande för beslutet att införa undantagstillståndet. — Detta föranleddes av en rad oroande intermezzon som visade att kongressen höll på att slå in på en våldsammare väg. Trots många uppmaningar vägrade dr Banda att bestämt ta avstånd från våldsåtgärderna. — En annan sak är att »komplotten» senare i regeringens propaganda kom att spela en större roll än som nu visat sig vara sakligt berättigat.

Gäller det endast bedömningen av de tragiska händelserna i mars blir man efter att ha tagit del av utredningens material böjd för att hålla med Sir Robert Armitage, som formulerar sitt försvar så: »Vad som betydde något från min synpunkt sett var inte om man bara talat om att döda européer eller om man talat om mord eller massaker i kallt — eller för den delen hett — blod, utan om det förelåg verklig fara för européers eller afrikaners liv som följd av den våldspolitik kongresspartiet tagit ställning för».

Devlinrapporten fastslår också klart, att guvernören i det tvångsläge som uppkommit inte hade annat val än att handla som han gjorde.

Här har endast berörts några punkter i analysen av de konkreta händelserna detta år i Nyasaland. En annan — och på längre sikt viktigare omständighet — än frågan om det berättigade i ingripandet i mars mot dr Banda är kommissionens konstaterande, att det i Nyasaland råder allmänt och intensivt missnöje med hela federationspolitiken. Klart är, att kraftåtgärderna, om än i sak berättigade, inte har bidragit till att under-

lätta den politik av partnership mellan vita och svarta, som är den brittiska regeringens linje för Centralafrika. Erfarenheterna från andra håll visar, att det i längden inte lär lyckas att med våld genomföra en politik, för vilken man inte lyckas vinna förtroende inom den svarta folkmajoriteten. Premiärminister Macmillan har också förklarat, att ingen ändring av Nyasalands politiska status skall genomföras, som inte accepteras av landets egen befolkning.

Konjunktur och stålstrejk i USA

Jämsides med att den länge väntade stålstrejken i USA bröt ut i mitten av juli detta år publicerades produktionssiffrorna för det första halvåret, vilka utvisade, att återhämtningen efter konjunkturbedgången nu var fullständig, och att näringslivet var inne i en utpräglad expansionsperiod. Det är visserligen klart, att den kraftiga lageruppbbyggnaden av stål under praktiskt taget hela första halvåret bidrog till den gynnsamma statistiken, men flertalet tecken tyder dock på att aktiviteten var mycket hög inom hela det ekonomiska livet. Produktionsindex med 1947-49 som basperiod nådde 155 i juni och därmed inregistrerades en ökning för 14:e månaden i följd. Sedan årsskiftet innebär detta en indexökning med 15 enheter, och i jämförelse med recessionens bottenläge 1958 en ökning med 30 enheter. Uppenbarligen kommer stålstrejken att medföra en minskning i stegringstakten, sannolikt också en nedgång i absoluta tal, men mycket talar för att optimisternas förhoppningar att siffran 160 skall kunna nås vid årets slut kommer att infrias. Det kan för övrigt nämnas, att Federal Reserve Board, som utarbetar produktionsstatistiken,

f. n. förbereder en omräknad och mera rättvisande indexserie, som med samma basår som nu gällande index möjligen kan komma att visa en stegring vid årets slut på omkring 70 enheter. Detta skulle således peka på en genomsnittlig produktionstillväxt under den senaste dryga 10-årsperioden på någonstans omkring 4% per år. Denna sistnämnda siffra måste givetvis än så länge tas med stor reservation men ger dock bilden av en utomordentligt stark och utvecklingskraftig ekonomi.

I fråga om bruttonationalprodukten registreras toppnoteringen 484 miljarder dollar för andra kvartalet 1959. Om de optimistiska, men som det förefaller knappast överoptimistiska, förutsägelseerna står sig, skulle mot slutet av året målet »a half trillion dollar economy», d. v. s. en 500 miljarders-ekonomi, ha nåtts.

Arbetslöshetsproblemet i USA var under konjunkturbedgången svårbe-mästrat och antalet arbetslösa i juni månad 1958 uppgick till 5,4 miljoner. I juni i år noterades 3,9 miljoner arbetslösa, vilket motsvarar 4,9%. Därvid är emellertid att märka att en jämförelsevis hög arbetslöshetssiffra alltid registreras för juni månad på grund av att en ny årsklass platssökande söker sig ut från skolorna denna tid. En tämligen försiktig prognos leder till resultatet, att arbetslöshetssiffran under senhösten, sedan stålstrejken och dess följder väl övervunnits, kommer att ligga någonstans kring $2\frac{1}{2}$ miljoner, d. v. s. 3,5-4%, en siffra som med hänsyn till den stora rörligheten inom det amerikanska näringslivet torde få betraktas såsom liktydig med full sysselsättning. Det är dock klart, att betydande arbetslöshetsproblem kommer att kvarstå regionalt, exempelvis där den krisdrabbade kolindustrin har sina fästen.

Den kraftigt markerade konjunktur-

förbättringen under första hälften av detta år har kunnat ske utan någon mera betydande fördyring av levnads-kostnaderna. Gällande konsumentpris-index med 1947-49 som bas utvisar för juni siffran 124,5. Administrationen är emellertid mycket väl medveten om hur bräcklig balansen egentligen är, och hur lätt en ny inflationsvåg kan komma att skölja över den amerikanska ekonomin. Mot den bakgrunden får man se den stora betydelse som stålstrejken allmänt tillmättes.

Stålarbetarnas lönekrav är tämligen långtgående och sedan stålindustrin för sin del förklarat, att löneökningarna omedelbart skulle komma att slå igenom i priserna, står det klart, att stålindustrins löner under den kommande 3-årsperioden får ett avgörande inflytande på pris- och löneutvecklingen i dess helhet. Att president Eisenhower och hans administration följt och följer konflikten med stort intresse belyses om inte annat av att strejken på president Eisenhowers vädjan uppsköts ett par veckor i avvaktan på ytterligare förhandlingar. I mitten på juli utbröt den trots alla ansträngningar, vilka dock ingen, som det förefaller, tog helt på allvar. Effekten av strejken blev till en början inte särskilt stor på grund av den omfattande lageruppbyggnaden och på grund av sommarsemestrarna, vilka givetvis minskade efterfrågan. För stålarbetarnas del blev strejken kännbar först efter 3-4 veckor, då intjänade avlöningar och semesterpengar förbrukats. Enligt mycket ungefärliga beräkningar kostar strejken stålarbetarna 60-70 miljoner dollars i veckan i förlorade löner och ståltillverkarna inemot 200 miljoner dollars i veckan i uteblivna försäljningar. En inte alldeles betydelselös post i kalkylen är dessutom de 20 miljoner dollars som det beräknades kosta att nedlägga drif-

ten och stänga fabriker; och lika stor blir kostnaden att åter köra igång!

Motsättningarna mellan parterna hänför sig inte bara till arbetarnas krav på en ökning av timlönen med 15 cents och kompensation för inträffande prisstegringar under den närmaste 3-årsperioden. Det rör sig också om olika uppfattningar om det berättigade i skilda rationaliseringar inom redan befintliga fabriker och företag, när det gäller arbetsplanering och arbetsmetodik. Det förefaller som om arbetarna här visar ett motstånd liknande det som så länge försvårat rationaliseringar inom den brittiska industrin. Motståndet inskränker sig dock till nu existerande fabriker; man reser inte några invändningar mot att nya fabriker uppföras, där tillverkningen sker enligt de mest avancerade hel- och halvautomatiska metoder. Ett motstånd på denna punkt skulle för övrigt säkerligen vara svårt att försvara inför den allmänna opinionen.

En långvarig stålstrejk får utan tveivel mycket allvarliga följder för hela den amerikanska ekonomin. En rad övriga industrigrenar får successivt sysselsättningssvårigheter till följd av uteblivna stålleveranser, och för transportföretagen och detaljhandeln blir verkningarna alltmera kännbara. Som en yttersta utväg finns alltid möjligheten för presidenten att vid fall av »emergency» beordra arbetarna åter till arbete med stöd av Taft-Hartly Act. Detta kommer emellertid att få sådana konsekvenser, inte minst politiskt, att presidenten med hänsyn till det förestående presidentvalet om drygt ett år sannolikt i det allra längsta avhåller sig från att utnyttja denna utväg.

Markvärdestegring — hyresskatt?

Byråingenjören i Bostadsstyrelsen Hans Lantz, en av socialdemokrater-

nas experter på markvärdestegringsfrågor, har återkommit till ämnet i en artikel i Tiden 6/1959. Lantz var medlem av Markvärdeutredningen, vars betänkande (SOU 1957: 43) visade frågans starkt partisplittrande karaktär. Utredningen hade sönderfallit i tre falanger, vilka vardera hade sitt eget förslag och sina egna motiveringar. Herr Lantz anslöt sig den gången till det av utredningens ordförande utvecklade förslaget om ett värdestegringshypotek, en civilrättslig indragningsmetod, som häftigt kritiserades av utredningens tre borgerliga ledamöter, vilka enats om ett gemensamt förslag. Utredningens båda socialdemokratiska partirepresentanter hrr Garpe och Holmqvist hade valt att i stället gå på skattelinjen. Hr Lantz har numera accepterat denna linje. I sin artikel i Tiden framför han ett förslag om slopande av hyresregleringen i tätorternas centrala delar, enkannerligen Stockholm, kombinerat med en skatt på hyreshöjningen: det allmänna skulle erhålla 2/3 och fastighetsägarna 1/3 av den kommande hyreshöjningen. Förfarandet skulle bli tämligen enkelt, menar herr Lantz. Man skulle i huvudsak kunna lita till fastighetsägarnas självdeklarationer.

Motiveringen för detta ur principiell synpunkt uppseendeväckande projekt är skillnaden mellan den låga medelhyran för bostäder i Stockholms centrala delar och de höga hyrorna i nyproducerade fastigheter i ytterområdena, vilken skillnad, enligt hr Lantz, utgör c:a 20 kr per kvm lägenhetsyta, därest man till utgångspunkt för jämförelsen tager fastigheter uppförda före 1940. Denna uppenbara orättvisa kan inte i längden upprätthållas, säger han, men det är å andra sidan inte rimligt att den väldiga värdeökning, som uppstår genom hyresregleringslagens avskaffande får tillfalla den enskilde.

Vi skulle på grund av denna situation på hyresmarknaden ha särskilt goda förutsättningar i vårt land för ett ekonomiskt gynnsamt resultat av en lag om indragning till det allmänna av oförtjänt jordvärdestegring. Ett åsidosättande av dessa möjligheter, uttalar hr Lantz, vore »ett brott mot de ekonomiska och sociala lagarna och skulle komma att utgöra en skamfläck för evärdeliga tider på vårt politiska liv». I avvaktan på en generell lösning av problemet om indragning av den oförtjänta jordvärdestegringen för all framtid, vill han nu att man skall nöja sig med ovan refererade interministiska lösning, som skulle göra det möjligt att åtminstone för vissa centrala stadspartier upphäva hyresregleringslagen, när bostadspolitiska skäl inte längre utgör hinder och samtidigt tillförsäkra samhället en del av den värdestegring som därvid utlöses.

Hr Lantz tror t. o. m. att det inte borde vara helt uteslutet att därvid finna en form för uppgörelse med fastighetsägarna om deras medverkan mot att de tillförsäkras en del av värdestegringen.

Förslaget har onekligen sina poänger både ur principiell och taktisk synpunkt. Det innebär i själva verket att fastighetsägarna skulle lockas att uppge sin på gällande svensk rätt grundade principståndpunkt mot viss ekonomisk ersättning. De får veta att hyresregleringslagen kan avskaffas endast under förutsättning att de berövas vad som skulle tillkomma dem genom en utjämning av hyrorna mellan centrala stadsdelar och förorter. Hopplas hr Lantz verkligen att fastighetsägarna skall gå i denna fälla? Man kan förmoda att de aktar sig! Ty har man en gång från fastighetsägarnas och överhuvudtaget från borgerlig sida accepterat dylika åtgärder är därmed själva den principiella grundvalen för försvaret av ett samhälle

byggt på enskild äganderätt uppgiven. En grundläggande rättsprincip lyder att lika fall skall behandlas lika. En hyresskatt av den föreslagna arten och med dess principiella motivering skulle — just därför att den träffade ett för hela vårt samhällsliv så betydelsefullt område som fastighetsväsendet och ett för vårt rättssystem så centralt institut som jordäganderätten — komma att bli ett prejudikat av utomordentlig räckvidd. Accepteras en sådan hyresskatt finge man vara beredd att diskutera indragning helt eller delvis av s. k. oförtjänt värdestegring på även andra objekt än mark.

Den för herr Lantz och hans meningsfränder fatala sanningen är att varje lösning av problemet om oförtjänt jordvärdestegring som inte — såsom de borgerliga ledamöterna på sin tid utvecklade — är begränsad till sådana värdestegringar, vilka är ett resultat av offentliga investeringar, förutsätter en övergång till ett samhälle med statlig äganderätt till produktionsmedlen, d. v. s. en total socialisering. Vill man icke acceptera detta är problemet olösligt.

Stockholmspressens upplagor

På sedvanligt sätt har dagstidningarna vid halvårsskiftet publicerat sina upplagesiffror. Siffrorna för första halvåret 1959 har sitt speciella intresse, inte bara för den som kan finna upplagestriden i och för sig lika spännande som fotbollens allsvenska (en för allvarligt tänkande och syftande publicister givetvis motbjudande jämförelse). Först nu kan man nämligen bilda sig en uppfattning om hur LO:s stora tidningsköp på hösten 1956 av Stockholms-Tidningen och Aftonbladet påverkat upplagebildningen i stort. Den omedelbara logiska konsekvensen av överlåtelsen blev nedläggandet av den

av LO ägda och under sina senare år alltmera förlustbringande Aftontidningen. Den socialdemokratiskt ägda Morgon-Tidningen fick ett par års respittid, men på hösten 1958 var dess tid ute. Prenumeranterna fick Stockholms-Tidningen i stället och ungefär samtidigt måste folkpartiet erkänna sitt misslyckande att av Morgonbladet åstadkomma ett språkrör till ersättning för den förlorade Kreugerpressen. Kvar på arenan fanns för Stockholmspressens del de Bonnierägda och — åtminstone enligt tidningstaxan — liberala Dagens Nyheter och Expressen, LO:s Stockholms-Tidningen och Aftonbladet samt Svenska Dagbladet, (h) i alla pressklippspalter men »moderat» enligt egen benämning. Upplagesiffrorna för första halvåret 1959 ger de första beskederna om utgången av striden mellan dessa fem kvarvarande.

Vid nedläggandet på hösten 1958 torde Morgon-Tidningens upplaga ha legat omkring 45 000 ex. Tidningens utpräglade karaktär av partiorgan — och för all del även av regeringsorgan — gör det rimligt att räkna med att det övervägande flertalet av dess läsare var benägna att acceptera Stockholms-Tidningen som ersättare, vare sig de räknade sig till den trogna partikärnan i stånd att utstå t. o. m. Morgon-Tidningens solida tråkighet eller till dem som s. a. s. i tjänsten skulle följa regeringsorganet. Hur har nu detta påverkat Stockholms-Tidningens upplaga?

Under den Kreugerska erans sista tid redovisade Stockholms-Tidningen en upplaga av 184 000 ex. (nu, liksom i det följande, avses upplagan på vardagar). Så gott som omgående efter försäljningen sjönk upplagan med 44 000 ex. och efter ännu ett år med ytterligare 11 000 ex., så att noteringen för första halvåret 1958 blev 129 000 ex. Den för senaste halvåret redovi-

sade upplagesiffran är 156 000, en ökning således med 27 000 ex. Även om vissa förluster är ofrånkomliga i samband med centraldirigerade prenumerantöverflyttningar, och även om ett visst antal dubbelprenumerationer måste ha funnits, kan resultatet ändå inte glädja tidningsekonomerna på LO över hövan med tanke på att Morgon-Tidningen dock nådde en upplaga om ca 45 000 ex. 25 miljoner fick LO punga ut med till ingenjör Kreuger och inemot detsamma kan man gissa att de ackumulerade underskotten uppgår till. Inte ens med 1956 års upplaga gick för övrigt Stockholms-Tidningen ihop och sedan dess har kostnaderna stigit kraftigt.

Sedan nu Morgon-Tidningens och Aftontidningens roller definitivt övertagits av Stockholms-Tidningen och Aftonbladet har också den ur många synpunkter pinsamma parentesen i dessa bägge sistnämnda tidningars historia bragts till ett slut, under vilken olika företrädare för ägarna, för medarbetarna och för det socialdemokratiska partiet försökt dölja eller bortförklara den politiska omorientering, som ägde rum. Socialdemokraternas ledare i Stockholms stad, hr Hjalmar Mehr, intonerade redan i ett radioeko i samband med överlåtelsen överslätningskampanjen med de sublima orden, att de bägge tidningarna skulle bli »fria nyhetsorgan med stort utrymme för sport, kultur, ja, allsköns nyheter av olika slag». Hr Mehr anser förmodligen att de femtio miljonerna varit välplacerade pengar; Stockholms-Tidningens och Aftonbladets hängivna försvar för socialdemokraternas pensionslinje — i kommunalvalet hösten 1958! — kan mycket väl ha tippat över vågskålen och åstadkommit den 51-49 majoritet, som hr Mehr, med de sex kommunisterna inräknade bland sina anhängare, kan glädja sig åt i Stockholms stadsfullmäktige.

Stockholms-Tidningens kraftiga nedgång så länge Morgon-Tidningen ännu fanns till motsvaras i icke ringa grad av en markerad uppgång under samma tid för Svenska Dagbladet. Ett betydande antal borgerligt sinnade läsare övergav uppenbarligen Stockholms-Tidningen, och åtskilliga av dem gick till Svenska Dagbladet, många emellertid också till Morgonbladet och till Dagens Nyheter. För första halvåret 1959 redovisar Svenska Dagbladet en upplaga av 135 000 ex., och kan för övrigt för den senaste femårsperioden peka på en tillfredsställande öknings-takt.

Dagens Nyheters ställning som landets största dagstidning bröts under slutet av år 1958 av Expressen. Under hela femtiotalet fram till detta år hade Dagens Nyheter en utomordentligt gynnsam upplageutveckling och ökade från 257 000 ex. år 1950 till 341 000 år 1958, för övrigt parallellt med Stockholms-Tidningens stillastående och påbörjande tillbakagång. För första halvåret 1959 kan emellertid konstateras stagnation, närmare bestämt 341 080 ex. mot 351 075 ex. ett år tidigare. Under sommaren har Dagens Nyheter satsat på en jättelik reklamkampanj, helt på det klara med att stillastående är tillbakagång. Med spänst, segervisshet och vetenskapligt uttänkta färgkombinationer lyser affischen »D.N. ökar — för tjugofemte året i följd» från tusentals plank. Man tager visserligen vad man haver men fem exemplar är måhända en väl blygsam ingrediens (även om söndagsupplagan ökat mera).

Beträffande kvällstidningarna kan helt kort fastslås, att Expressen efter fjorton stormiga år nått sitt mål och blivit landets största dagstidning. Senaste upplagesiffran: 358 000 ex. Aftonbladet, som vid överlåtelsen år 1956 själv förklarade sig vara en ytterligt pigg och glad tidning, till yttermera

visso i stånd att lämna ett litet överskott, hade vid denna tidpunkt en upplaga på 173 000 ex. och redovisar nu 185 000 ex. Ökningen bör emellertid ses mot bakgrunden av att LO:s Aftontidningen lades ned i samband med den stora tidningsaffären och då hade en upplaga, som översteg 60 000 ex. Sedan samma tidpunkt har Expressen ökat med över 90 000 ex.! Kvällstidningarnas upplagesituation bör också bedömas med hänsyn till den beklagliga omständigheten att högern helt saknar aftontidning i

Stockholm (och pressituationen i stort med tanke på att högern *helt* saknar dagspress i Göteborg och folkpartiet *helt* i Malmö!).

Till slut må nämnas att endast en icke-stockholmstidning lyckats tränga sig in i det exklusiva sällskap som passerat 100 000 ex., Göteborgs-Posten, som med 230 000 ex. placerar sig på tredje plats, efter Expressen (385 000 ex.) och Dagens Nyheter (341 000 ex.) men före Aftonbladet (185 000 ex.), Stockholms-Tidningen (156 000 ex.) och Svenska Dagbladet (135 000 ex.).